

Radicalisering in de vreemdelingenketen

Het Landelijk Steunpunt Extremisme krijgt regelmatig vragen binnen over mogelijke radicalisering bij vluchtelingen (waaronder asielzoekers en statushouders) vanuit de zogeheten vreemdelingenketen. Door aandacht te hebben voor signalering binnen de context van deze keten en de mogelijke risico's die daarbij horen, biedt het Landelijk Steunpunt Extremisme professionals die hierin werkzaam zijn, advies en handelingsperspectief.

Wat is radicalisering?

Radicalisering is het proces waarbij een persoon (of groep) steeds meer bereid is om de gevolgen te accepteren van de strijd voor een samenleving die niet overeenkomt met onze democratische rechtsorde. Iemand die geraakt is/wordt door radicaal gedachtegoed kan steeds verder groeien in de richting van (gewelddadig) extremisme. Een persoon kan geïnspireerd raken door en gaan geloven in een extremistisch wij-zij perspectief. Vervolgens kan de persoon daar steeds meer persoonlijke consequenties aan verbinden en zelfs geweld verheerlijken om zijn idealen te bereiken. Er zijn meerdere beschrijvingen van radicaliseringsprocessen, waarbij de één nadruk legt op psychologische factoren en de ander op sociologische of economische factoren. Omdat radicalisering een grillig en dynamisch proces is, zeker bij personen in kwetsbare omstandigheden, zijn deze beschrijvingen niet op alle situaties toepasbaar. Er is dus geen checklist om radicalisering in alle contexten te herkennen.

Welke signalen kunnen duiden op radicalisering?

Vaak zien we dat verschillende factoren invloed kunnen hebben op een proces van radicalisering en dat dit niet volgens een vast patroon verloopt.

Er zijn allerlei signalen die op zichzelf geen uitsluitsel geven, maar die samen een bepaalde situatie wel zorgelijk kunnen maken:

- Extreme uitspraken met nadruk op wij-zij tegenstellingen die te maken hebben met afkomst, politiek of religie.
- Afwijzende en haatdragende houding tegenover de Nederlandse maatschappij, autoriteiten en/of groepen in de maatschappij.
- Goedpraten van aanslagen of geweld naar burgers.
- Bezoeken van sociale mediagroepen, websites of bijeenkomsten die haat en geweld promoten.
- Ruzie zoeken of agressief gedrag richting anderen vanwege hun achtergrond of andere mening.
- Zich isoleren of terugtrekken van andersdenkenden.
- Fanatiek bezig zijn met de (nieuwe) ideologische of religieuze identiteit.

Risico's op radicalisering bij vluchtelingen

In de context van de vreemdelingenketen zijn er verschillende risicofactoren te onderscheiden die zouden kunnen leiden tot radicalisering. Iedere vluchteling die in Nederland aankomt, heeft op enig moment zijn vertrouwde omgeving moeten verlaten. Hij moet zich vervolgens in een voor hem geheel nieuwe sociaal-maatschappelijke en culturele omgeving verder ontwikkelen en zich daar ook toe verhouden. De sociaal culturele ontworteling, de geringe kennis van- en inbedding in de nieuwe omgeving, het ontbreken van de familiale bescherming en de vreemdelingrechtelijke positie maken iemand kwetsbaar voor onder andere buitensluiting, uitbuiting en beperkte identificering met de samenleving. Als vluchteling kan men ook uit conflictgebieden komen en/of tijdens de migratie zijn blootgesteld aan geweld en traumatische ervaringen. Door deze kwetsbaarheden kan radicalisering een risico zijn op de korte en lange termijn doordat veel beschermende factoren tegen extremisme ontbreken.

Mogelijk zijn mensen ook al opgegroeid in een zorgelijk of extremistisch milieu of zijn hier of in het land van oorsprong in aanraking gekomen met extremistische ronselaars.

Radicale gedragingen kunnen zorgelijk zijn voor de persoon zelf en een mogelijk risico vormen voor zijn omgeving doordat de kwetsbaarheid voor het plegen van geweld kan toenemen. Voor professionals werkzaam in de vreemdelingenketen is het belangrijk om oog te hebben voor risicofactoren en te weten hoe deze tot radicalisering kunnen leiden:

- Traumatische ervaringen: veel vluchtelingen hebben traumatische ervaringen meegemaakt, zoals oorlog, geweld, vervolging of verlies van familieleden. Deze ervaringen kunnen een negatieve invloed hebben op het welzijn en de geestelijke gezondheid van mensen, waardoor ze mogelijk vatbaarder worden voor extremistische invloeden.
- Sociale isolatie: vluchtelingen kunnen zich geïsoleerd voelen van de bredere samenleving, zowel in hun gastland als binnen de vluchtelingengemeenschap. Sociale isolatie en gevoelens van vervreemding kunnen bijdragen aan een verhoogd risico op radicalisering, omdat individuen, zeker jonge vluchtelingen, mogelijk vatbaar zijn voor radicale ideologieën die hen een gevoel van identiteit en verbondenheid beloven.
- Identiteitscrisis: vluchtelingen kunnen geconfronteerd worden met een identiteitscrisis wanneer ze hun oor-

Radicalisering in de vreemdelingenketen

spontaan cultureel en sociale structuur achterlaten en zich moeten aanpassen aan een nieuwe omgeving. Deze identiteitscrisis kan sommige individuen ontvankelijker maken voor extremistische ideologieën die hen een gevoel van doel en identiteit bieden.

- Socio-economische uitdagingen: vluchtelingen kunnen geconfronteerd worden met socio-economische uitdagingen, zoals beperkte toegang tot onderwijs, werkgelegenheid, fatsoenlijke huisvesting en economische kansen. Het ontbreken van deze basisbehoeften kan gevoelens van frustratie en ontevredenheid veroorzaken, waardoor sommige mensen mogelijk vatbaarder worden voor radicalisering.
- Gevoelens van discriminatie: het ervaren van discriminatie, racisme en stigmatisering in het gastland kan negatieve gevoelens en ressentimenten veroorzaken bij vluchtelingen. Sommige individuen kunnen zich aangehouden voelen tot extremistische ideologieën als een reactie op dergelijke ervaringen.
- Voorgeschiedenis: een klein gedeelte van de vluchtelingen is opgegroeid met conflict en geweld in hun directe omgeving, en heeft mogelijk vrijwillig of gedwongen hierin geparticipeerd. Sommigen kunnen dienstplicht hebben gehad of geronseld zijn door militante groeperingen, en bijvoorbeeld wapentraining hebben gevolgd. Naast de traumatische ervaringen die participatie in geweld meebrengt, kan deze voorgeschiedenis de geweldsdrempel verlagen.
- Schuldgevoel: het bereiken van een veilig land en het achterlaten van familie in een conflictgebied kan een gevoel van schuld en machteloosheid oproepen waarbij men gaat zoeken naar een manier om te helpen bij het conflict. Extremistische ronselaars kunnen hierop inspelen en de persoon overtuigen dat de strijd ook in of vanuit het veilige land gevoerd kan worden door financieel bij te dragen, extremistische propaganda te delen, of zelf geweld te plegen.

Het is belangrijk op te merken dat veel van deze risicofactoren niet exclusief zijn voor vluchtelingen en dat ze ook kunnen gelden voor andere kwetsbare bevolkingsgroepen.

Het voorkomen van radicalisering

Radicaal gedrag komt ergens vandaan. Vaak is er een voedingsbodem vanuit persoonlijke omstandigheden of vanuit maatschappelijke gebeurtenissen die radicalisering in gang kunnen zetten. Het is van belang goed zicht te houden op wat vluchtelingen bezighoudt en wat de invloed is van mensen om hen heen.

Wat te doen bij signalen van radicalisering?

Het is van belang om zorgen rondom radicalisering tijdig te signaleren zodat indien nodig passende begeleiding of ondersteuning geboden kan worden, om zo verdere radicalisering te voorkomen.

- Bespreek je vermoedens eerst met een collega of een interne aandachtsfunctionaris. Beschrijf de signalen zo feitelijk mogelijk en vermijd interpretaties. Delen zij de vermoedens?
- Blijf goed in contact en wijs de persoon niet af op gedrag en uitspraken. Afwijzing kan het gedrag versterken en ervoor zorgen dat een persoon zich (verder) terugtrekt.
- Zijn je zorgen niet weggenomen of heb je twijfels? Leg de signalen anoniem voor aan het Landelijk Steunpunt Extremisme.

Samen met een medewerker van het Landelijk Steunpunt Extremisme kun je anoniem de situatie en de zorgen bespreken. Wanneer we samen tot de conclusie komen dat de zorgen verder onderzocht moeten worden kan het Landelijk Interventieteam Vreemdelingenketen (LIV), onderdeel van het Landelijke Steunpunt Extremisme, ingezet worden. Een casemanager vanuit het LIV gaat dan in gesprek met de betrokkene om te onderzoeken of er daadwerkelijk sprake is van radicalisering en geeft een advies over passende zorg of begeleiding. Het LSE werkt volgens de AVG-richtlijnen, dit betekent dat we zeer zorgvuldig te werk gaan en de privacy en veiligheid van alle betrokkenen waarborgen.

Vragen of meer informatie?

Het Landelijk Steunpunt Extremisme biedt hulp en advies aan burgers en professionals in de omgang met radicalisering en extremisme. Wij werken op het snijvlak van zorg en veiligheid. Wij maken en houden contact, onbevooroordeeld. Vanuit een professionele houding en met kennis van zaken. Betrokken bij onze cliënten en bevlogen in ons werk. Daarbij zijn mensenrechten, de kaders van de Nederlandse wet en de nationale veiligheid leidend. Wij baseren ons op de laatste wetenschappelijke inzichten en kennis over radicaliseringsprocessen.

Heb je algemene of specifieke vragen over (mogelijke) radicalisering, dan kun je contact opnemen via de website: www.landelijksteunpuntextremisme.nl of via het telefoonnummer: [088 - 20 80 080](tel:088-2080080).

Geïnteresseerd in preventie van radicalisering? Kijk dan ook eens naar het aanbod van de Expertise-unit Sociale Stabiliteit van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid via de [website www.socialestabiliteit.nl](http://www.socialestabiliteit.nl) of via het telefoonnummer [070 - 333 4558](tel:070-3334558).

